

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 140/2023-14

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] zastúpeného advokátom JUDr. Petrom Harakálym, Mlynská 28, Košice, proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne č. k. 4 Co 294/2018-660 z 21. novembra 2019 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 16. novembra 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje napadnutý rozsudok zrušiť, vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie a priznať mu náhradu trov právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ podal na Okresnom súde Nové Mesto nad Váhom (ďalej len „okresný súd“) žalobou o náhradu škody na zdraví (bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia) s poukazom na dopravnú nehodu z 21. augusta 2010 proti žalovanej [REDAKOVANÉ]. Konanie bolo vedené pod sp. zn. 7 C 137/2011 a okresný súd rozsudkom z 28. novembra 2017 (I.) uložil žalovanej povinnosť zaplatiť sťažovateľovi sumu 66 035,76 eur, úrok z omeškania zo sumy 33 964,60 eur vo výške 9,25 % ročne od 30. decembra 2011 do zaplatenia, (II.) konanie v časti o zaplatenie sumy 1 726,80 eur s 5,25 % úrokom z omeškania ročne od 24. apríla 2014 do zaplatenia zastavil, (III.) vo zvyšnej časti žalobu zamietol, (IV.) sťažovateľovi priznal náhradu trov konania vo výške 21,46 %. Okresný súd po zvážení skutkových okolností prípadu (najmä svedeckých výpovedí a trestného spisu) určil mieru spoluúčasti sťažovateľa na škode vo výške 40 %, keďže mal za jednoznačne preukázanú vedomosť sťažovateľa o tom, že vodič motorového vozidla bol pred jazdou pod vplyvom alkoholu.

3. Proti tomuto rozsudku podali odvolania sťažovateľ aj žalovaná, na základe ktorých krajský súd napadnutým rozsudkom rozsudok okresného súdu v napadnutej časti potvrdil. Sťažovateľ v odvolaní okrem iného namietal, že skutkový záver o jeho vedomosti o tom, že vodič motorového vozidla bol pred nehodou pod vplyvom alkoholu, nemá oporu vo vykonanom dokazovaní a vysokú mieru spoluzavinenia, ktorá nemá oporu v súdnej praxi. Krajský súd sa stotožnil so skutkovými i právnymi závermi okresného súdu, vrátane miery zavinenia sťažovateľa na škodu. Zdôraznil, že z výpovede svedka [REDAKOVANÉ] nevyplývala sťažovateľom tvrdená skutočnosť, že vodič motorového vozidla na mieste dopravnej nehody nejavil známky opitosti a ani pohnútka k jazde motorovým vozidlo (hádkou s priateľkou) nemôže znížiť mieru jeho spoluzavinenia.

4. Proti napadnutému uzneseniu krajského súdu podali dovolanie sťažovateľ a žalovaná. Sťažovateľ uplatnil dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) a namietal, že krajský súd nesprávne (v neprimeranom rozsahu) určil mieru jeho spoluzavinenia v zmysle § 441 Občianskeho zákonníka, a zároveň spochybňoval záväznosť záverov v predchádzajúcich rozhodnutiach najvyššieho súdu. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) uznesením č. k. 9 Cdo 207/2020 zo 17. augusta 2022 rozsudok krajského súdu vo výroku, ktorým potvrdil časť I. výroku rozsudku okresného súdu v časti priznania úrokov z omeškania zo sumy 33 964,60 eur vo výške 9,25 % ročne od 30. decembra 2011 do zaplatenia, zrušil a vrátil na ďalšie konanie a dovolanie sťažovateľa odmietol, keďže z obsahu jeho dovolania vyvodil, že nesúhlasí s logickými úvahami a skutkovými závermi krajského súdu a s vyhodnotením zistených skutkových okolností. Uznesenie nadobudlo právoplatnosť 20. septembra 2022.

II.

Argumentácia sťažovateľa

5. Proti napadnutému rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ túto ústavnú sťažnosť, namietajúc:

- nesprávne právne posúdenie jeho nároku. K porušeniu označených práv sťažovateľa malo dôjsť arbitrárnym výkladom a aplikáciou § 441 Občianskeho zákonníka v rozpore so zásadou proporcionality na zistený skutkový stav (sťažovateľ mal vedomosť o požití alkoholu zo strany vodiča motorového vozidla). Krajský súd podľa sťažovateľa ignoroval povahu porušenia právnej povinnosti zo strany vodiča (zodpovednosť za dodržanie základnej povinnosti nevieť motorové vozidlo pod vplyvom alkoholu nie je možné prenášať na iné osoby) a zo strany sťažovateľa (porušenie všeobecnej prevenčnej povinnosti podľa § 415 Občianskeho zákonníka). Podľa sťažovateľa ich stupeň závažnosti nie je možné porovnávať, čomu nezodpovedá miera spoluzavinenia sťažovateľa stanovená na 40 %;
- namietaná aplikácia nemá oporu v súdnej praxi. Sťažovateľ poukazuje na rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej republiky, podľa ktorých miera spoluzavinenia blížiac sa k 50 % má opodstatnenie, ak k samotnej vedomosti poškodeného o požití alkoholu vodičom pristúpili ďalšie dôvody (mokrý vozovka, jazda bez vodičského oprávnenia, nepripútanie sa bezpečnostným pásom) (25 Cdo 2451/2007, 25 Cdo 895/2008, 25 Cdo 91/2010, 23 Cdo 4111/2011);
- poukázal na ods. 23 smernice Európskeho parlamentu a rady 2009/103/ES zo 16. septembra 2009 o poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a o kontrole plnenia povinnosti poistenia tejto zodpovednosti vo vzťahu k vylúčeniu cestujúcich z poistného krytia, resp. jeho zníženiu.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

6. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietané porušenie práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým rozsudkom krajského súdu o potvrdení rozsudku okresného súdu z dôvodu arbitrárnej aplikácie § 441 Občianskeho zákonníka, resp. nesprávneho právneho posúdenia nároku sťažovateľa.

7. Pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti je úlohou ústavného súdu posúdiť, či neexistujú dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

8. Na tomto mieste ústavný súd pripomína, že vzhľadom na princíp subsidiarity, ktorý vyplýva z čl. 127 ods. 1 ústavy, má sťažovateľ právo domáhať sa ochrany základného práva pred ústavným súdom iba v prípade, ak mu túto ochranu nemôže poskytnúť iný súd. Pokiaľ ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby zistí, že ochrany toho základného práva alebo slobody, ktorých porušenie namieta, sa sťažovateľ môže domôcť využitím jemu dostupných a aj účinných právnych prostriedkov nápravy, prípadne iným zákonom upraveným spôsobom pred iným súdom alebo pred iným štátnym orgánom, musí takúto sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku svojej právomoci na jej prerokovanie.

9. Sťažovateľ podal proti napadnutému rozsudku krajského súdu dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP, keďže rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená. Najvyšší súd dovolanie sťažovateľa odmietol podľa § 447 písm. f) CSP.

10. Ústavný súd v prvom rade konštatuje, že sťažovateľ mal možnosť domáhať sa preskúmania napadnutého rozsudku krajského súdu z totožných dôvodov, ktoré namieta aj v ústavnej sťažnosti (arbitrárnosť, nesprávne právne posúdenie, resp. nesprávna aplikácia § 441 Občianskeho zákonníka na zistený skutkový stav), a to podaním dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku. Toto právo využil v rozsahu namietaného nesprávneho právneho posúdenia a o jeho dovolaní najvyšší súd rozhodol. Vo vzťahu k ním uplatnenému dovolaciemu dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP najvyšší súd uviedol, že z obsahu dovolania je zrejmé, že sťažovateľ nesúhlasí so skutkovými závermi krajského súdu a s vyhodnotením zistených skutkových okolností, touto nesprávnosťou však nemožno dovolanie odôvodniť. Prípustnosť jeho dovolania spochybňovali podľa najvyššieho súdu aj tvrdenia sťažovateľa o nezáväznosti záverov v tomto smere prijatých v predchádzajúcich rozhodnutiach najvyššieho súdu.

11. Sťažovateľ uplatňuje v ústavnej sťažnosti obdobné námietky (nesprávne právne posúdenie), aké uplatnil aj v dovolaní (bod 3 uznesenia najvyššieho súdu), pričom oba tieto sťažovateľom uplatnené právne prostriedky smerujú proti tomu istému rozsudku krajského súdu.

12. V takom prípade je vo všeobecnosti daná právomoc ústavného súdu, aby podrobil prieskumu rozhodnutie dovolacieho súdu z toho hľadiska, či dovolací súd nevybočil pri posudzovaní prípustnosti dovolania z ústavných medzí, avšak nie je daná právomoc ústavného súdu podrobiť ústavnému prieskumu postup a rozhodnutie odvolacieho súdu. Odlišná situácia by nastala v prípade, ak by sťažovateľ v zmysle už uvedeného princípu subsidiarity učinil predmetom ústavnoprávneho prieskumu aj rozhodnutie najvyššieho súdu o dovolaní (porovnaj IV. ÚS 657/2021).

13. Sťažovateľ spochybňuje ústavnosť napadnutého rozsudku krajského súdu za situácie, keď zároveň nezahrnul do predmetu ústavnej sťažnosti aj uznesenie najvyššieho súdu, ktorým jeho dovolanie odmietol. Podľa názoru ústavného súdu je aj v tomto prípade primeraná požiadavka, aby sťažovateľ v ústavnej sťažnosti napadol uznesenie najvyššieho súdu, ak si chce zachovať námietku o nesprávnom právnom posúdení vzťahujúcom sa na napadnuté rozhodnutie krajského súdu. Opakované preskúmavanie napadnutého rozhodnutia na základe obdobných argumentov, aké sťažovateľ uviedol v dovolaní, by podľa názoru ústavného súdu nebolo namieste aj s poukazom na požiadavku právnej istoty, a preto v tejto časti ústavný súd považoval za potrebné ústavnú sťažnosť sťažovateľa odmietnuť z dôvodu nedostatku právomoci podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde (porov. I. ÚS 544/2022).

14. Keďže sťažovateľ v ústavnej sťažnosti vzniesol aj námietku arbitrárnosti napadnutého rozsudku krajského súdu, ústavný súd pripomína, že podmienkou toho, aby pristúpil k meritórnemu prejednaniu ústavnej sťažnosti, je vyčerpanie dostupných prostriedkov nápravy, ktorých uplatnenie sťažovateľovi právny poriadok priznáva.

15. V kontexte výkladu použitej právnej normy možno pojem svojvôle (arbitrárnosti) interpretovať na prípady, keď všeobecný súd urobí taký výklad použitej právnej normy, ktorý je v extrémnom rozpore s právom na súdnu ochranu a princípom spravodlivosti, alebo ho urobí v inom než zákonom ustanovenom a v právnom myslení konsenzuálne akceptovanom význame či bez bližších nerozpoznateľných kritérií (I. ÚS 533/2016). O svojvôli (arbitrárnosti) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať v prípade, ak by sa tento natolko odchytil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (IV. ÚS 137/2021).

16. Nedostatok odôvodnenia súdneho rozhodnutia a rovnako aj arbitrárnosť rozhodnutia spôsobujú ako následok v konečnom dôsledku nepreskúmateľnosť rozhodnutia, čo zasahuje do práva na spravodlivý proces v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

17. Najvyšší súd vo viacerých rozhodnutiach bez ďalšieho neodmietol dovolanie ako neprípustné preto, že by nedostatok odôvodnenia a arbitrárnosť nebolo možné považovať za kvalifikovaný dovolací dôvod, ale pristúpil k prieskumu napadnutých rozhodnutí z hľadiska kvality ich odôvodnenia a skonštatoval, že napadnuté rozhodnutia netrpia nedostatkom odôvodnenia, resp. nie sú arbitrárne a z tohto dôvodu dovolanie nie je prípustné a odmieta ho (porov. uznesenie najvyššieho súdu č. k. 1 Cdo/244/2018 zo 16. júla 2019, uznesenie najvyššieho súdu č. k. 4 Obdo/48/2017 z 31. januára 2018, uznesenie najvyššieho súdu č. k. 3 Obdo/12/2018 zo 4. apríla 2018, uznesenie najvyššieho súdu č. k. 6 Cdo/147/20176 z 31. októbra 2018, uznesenie najvyššieho súdu č. k. 6 Cdo/2/20187 z 18. decembra 2018, uznesenie najvyššieho súdu č. k. 4 Obdo/1/2019 z 31. januára 2019, uznesenie najvyššieho súdu č. k. 2 Obdo/62/2017 z 20. februára 2019, uznesenie najvyššieho súdu č. k. 2 Obdo/36/2017 z 28. novembra 2019, uznesenie najvyššieho súdu č. k. 5 Obdo/78/2018 z 28. marca 2019).

18. S prihliadnutím na argumentáciu sťažovateľa, ktorou v zásade namieta arbitrárnosť odôvodnenia meritórného rozhodnutia odvolacieho súdu z dôvodu neudržateľnosti ním podaného výkladu aplikovaného právneho predpisu, a s prihliadnutím na skutočnosť, že právo na riadne odôvodnenie je obsahovou súčasťou práva na spravodlivý proces, ústavný súd konštatuje, že jeho právomoci v konkrétnych okolnostiach veci predchádza právomoc najvyššieho súdu sa predmetnou

argumentáciou sťažovateľa (resp. jeho tvrdením o vade zmätočnosti) zaoberať a jej opodstatnenosť preskúmať (porov. IV. ÚS 137/2021).

19. Hoci sťažovateľ podal proti rozsudku krajského súdu dovolanie a jeho dovolacia argumentácia mohla poslúžiť aj na odôvodnenie prípustnosti dovolania podaného z dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP (o čom svedčí v konečnom dôsledku i obsah ústavnej sťažnosti), prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP v ňom sťažovateľ neuplatnil. V skutočnosti (z materiálneho hľadiska) preto dovolanie z dôvodov zmätočnosti (v zmysle § 420 CSP) nepodal. Nevyužil teda právny prostriedok, ktorý mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd, pričom ani len netvrdil (tým menej preukazoval), že tak konal z dôvodov hodných osobitného zreteľa (§ 132 ods. 2 a 3 zákona o ústavnom súde) (porov. IV. ÚS 60/2021).

20. Na základe uvedeného ústavný súd uzatvára, že o ochrane základných práv a slobôd sťažovateľa vo veci, ktorej sa ústavná sťažnosť týka, bol príslušný rozhodovať najvyšší súd. Ingerencia ústavného súdu do rozhodovacej činnosti krajského súdu nie je v danom prípade namieste. Ústavný súd preto považoval ústavnú sťažnosť sťažovateľa vo vzťahu k napadnutému rozhodnutiu krajského súdu aj za neprípustnú podľa § 56 ods. 2 písm. d) v spojení s § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

21. K okolnostiam prejednávanej veci považuje ústavný súd za žiaduce doplniť, že z jeho rozhodovacej činnosti mu je známe, že právny zástupca sťažovateľa sa na ústavný súd obrátil s obdobnými sťažnosťami iných sťažovateľov a z výsledkov takto iniciovaných konaní bol v čase podania ústavnej sťažnosti (16. novembra 2022) oboznámený s právnym názorom ústavného súdu na jeho právomoc vo vzťahu k prerokovaniu ústavných sťažností smerujúcich proti rozhodnutiam odvolacieho súdu, resp. prípustnosti ústavných sťažností proti rozhodnutiam odvolacieho súdu za obdobných okolností ako v prejednávanej veci sťažovateľa (pozri napr. nález č. k. III. ÚS 446/2022 z 13. októbra 2022, uznesenie č. k. II. ÚS 158/2021 z 31. marca 2021, uznesenie č. k. IV. ÚS 137/2021 zo 16. marca 2021, uznesenie č. k. IV. ÚS 60/2021 z 9. februára 2021).

22. Napokon ústavný súd už vyjadril svoj právny názor aj k namietanému „právnemu posúdeniu“ rozsahu spoluzavinenia, keď s odkazom na rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 25 Cdo 91/2010, podľa ktorého *„Konečná úvaha o tom, nakoľko sa na spôsobení škody podieľali jednotliví účastníci nehody, a teda v akom rozsahu za škodu zodpovedajú, závisí vždy od skutkových okolností konkrétneho prípadu a od porovnania všetkých okolností, ktoré mohli mať a mali vplyv na výsledok. Zovšeobecnenie, tj. vytvorenie obecného pravidla aplikovateľného na iné obdobné prípady, je spravidla vylúčené.“*, konštatoval, že zovšeobecnenie, akého sa sťažovateľka domáhala, nie je možné vzhľadom na širokú škálu a špecifickosť konkrétnych prípadov a s prihliadnutím na uvedené by išlo o prípadné zovšeobecňovanie skutkových okolností prípadu, čo v prípade ich nesprávneho vyhodnotenia nezakladá dovolací dôvod podľa § 421 CSP (nesprávne posúdenie veci), ale mohlo by založiť vadu zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP (uznesenie č. k. IV. ÚS 296/2020 zo 17. júna 2020, ktoré je právnemu zástupcovi sťažovateľa rovnako známe).

23. Z odkazovaného rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej republiky vyplýva aj záver: *„pokiaľ poškodený tým, že vedome podstúpil jazdu vozidlom, ktoré riadila osoba, o ktorej vedel, že jej vodičské schopnosti sú výrazne ovplyvnené požitím alkoholu, podstatne prispel k vzniku škodlivého následku, podiel poškodeného na vzniknutej škode sa môže blížiť až jednej polovici. Z uvedeného však súčasne vyplýva, že v obdobných prípadoch miera spoluzavinenia poškodeného spravidla neprekročí 50 %.“*

24. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku sa ústavný súd ďalšími návrhmi sťažovateľa uvedenými v petite ústavnej sťažnosti nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. marca 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu